

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 4.
ISSN 2307-2105*

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.4.99>

УДК 657.44

О. В. Кожушко,

к. е. н., доцент,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6211-1238>

**КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ
ДЕБИТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ В СИСТЕМІ
УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ ПІДПРИЄМСТВА
(НА ПРИКЛАДІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА)**

O.V. Kozhushko,

PhD in Economics, Associate Professor,

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

**CORRELATION-REGRESSION MODELING OF THE
INTERRELATIONSHIP BETWEEN ACCOUNTS RECEIVABLE AND
ACCOUNTABLE IN THE ACCOUNT MANAGEMENT
SYSTEM OF AN ENTERPRISE
(USING THE EXAMPLE OF A CONSTRUCTION COMPANY)**

У статті досліджуються організаційні, облікові та аналітичні аспекти управління дебіторською заборгованістю на будівельному підприємстві з урахуванням галузевих особливостей функціонування та значного впливу розрахункових операцій на фінансову стійкість суб'єкта господарювання. Особливу увагу приділено ролі дебіторської заборгованості у формуванні оборотного капіталу підприємства та забезпеченні безперервності фінансово-господарської діяльності в умовах тривалого виробничого циклу будівельних робіт. Проаналізовано динаміку та структуру дебіторської та кредиторської заборгованостей на будівельному підприємстві, визначено їх співвідношення, виявлено тенденції зростання та ключові управлінські проблеми, пов'язані з несвоєчасним погашенням заборгованості та недостатнім контролем за розрахунками з контрагентами. Досліджено вплив змін обсягів дебіторської заборгованості на формування кредиторських зобов'язань та загальний фінансовий стан підприємства. Побудовано прогнозну модель для виявлення взаємозв'язку кредиторської та дебіторської заборгованості підприємства за допомогою кореляційно-регресійного аналізу, що дозволило кількісно оцінити силу впливу досліджуваних показників та визначити тенденції їх подальшої зміни. Статистичні результати свідчать про те, що ефективність управління дебіторською заборгованістю безпосередньо впливає на фінансову стійкість підприємства, зокрема на обсяг його зобов'язань перед постачальниками, підрядниками та іншими контрагентами. Недостатній контроль за дебіторською заборгованістю може призводити до накопичення кредиторських зобов'язань, зниження ліквідності, порушення платіжної дисципліни та підвищення фінансових ризиків підприємства. На основі результатів дослідження визначено, що ефективне управління дебіторською заборгованістю є критично важливим для фінансової стабільності будівельного підприємства та потребує впровадження комплексного підходу до контролю розрахунків із замовниками. Зауважено, що планування грошових потоків має базуватися на регулярному прогнозуванні надходжень від клієнтів з урахуванням сезонності будівельного бізнесу, що дозволить своєчасно

планувати розрахунки із постачальниками та підрядниками та уникати дефіциту обігових коштів. Одночасно слід оптимізувати кредиторську заборгованість шляхом перегляду умов розрахунків із постачальниками та домовленостей щодо гнучких графіків виплат під час реалізації великих будівельних проектів, що сприятиме уникненню накопичення короткострокових зобов'язань. Зазначено, що для будівельної галузі в цілому важливо стандартизувати договори та умови оплати, включаючи чіткі строки розрахунків, застосування штрафних санкцій за прострочення та бонусів за своєчасну оплату. Крім того, доцільно оцінювати фінансову надійність замовників перед укладенням контрактів, здійснювати попередній аналіз їх платоспроможності та впроваджувати систему управління дебіторською заборгованістю на рівні окремих проектів, особливо для довгострокових робіт, що дозволить підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами підприємства та зміцнити його фінансову стійкість.

The article examines the organizational, accounting and analytical aspects of managing receivables at a construction enterprise, taking into account the industry-specific features of its functioning and the significant impact of settlement operations on the financial stability of the business entity. Particular attention is paid to the role of receivables in the formation of the enterprise's working capital and ensuring the continuity of financial and economic activity in the conditions of a long production cycle of construction works. The dynamics and structure of receivables and payables at a construction enterprise are analyzed, their ratio is determined, growth trends and key management problems associated with untimely repayment of debt and insufficient control over settlements with counterparties are identified. The impact of changes in the volume of receivables on the formation of payables and the overall financial condition of the enterprise is investigated. A predictive model was built to identify the relationship between the accounts payable and accounts receivable of an enterprise using correlation-regression analysis, which made it possible to quantitatively assess the strength of the influence of the studied indicators and

determine the trends of their further change. Statistical results indicate that the effectiveness of accounts receivable management directly affects the financial stability of the enterprise, in particular the volume of its obligations to suppliers, contractors and other counterparties. Insufficient control over accounts receivable can lead to the accumulation of accounts payable, reduced liquidity, violation of payment discipline and increased financial risks of the enterprise. Based on the results of the study, it was determined that effective accounts receivable management is critically important for the financial stability of a construction enterprise and requires the implementation of a comprehensive approach to controlling settlements with customers. It was noted that cash flow planning should be based on regular forecasting of receipts from customers, taking into account the seasonality of the construction business, which will allow for timely planning of settlements with suppliers and contractors and avoid a deficit of working capital. At the same time, accounts payable should be optimized by reviewing the terms of settlements with suppliers and agreements on flexible payment schedules during the implementation of large construction projects, which will help avoid the accumulation of short-term liabilities. It was noted that for the construction industry as a whole, it is important to standardize contracts and payment terms, including clear payment terms, the application of penalties for late payment and bonuses for timely payment. In addition, it is advisable to assess the financial reliability of customers before concluding contracts, conduct a preliminary analysis of their solvency and implement an accounts receivable management system at the level of individual projects, especially for long-term work, which will increase the efficiency of management of the enterprise's financial resources and strengthen its financial stability.

Ключові слова: *дебіторська заборгованість, будівництво, фінансовий стан, моделювання, управління розрахунками, кореляційно-регресійний аналіз, фінансова стійкість.*

Keywords: *accounts receivable, construction, financial condition, modeling, settlement management, correlation-regression analysis, financial stability.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах господарювання ефективне управління розрахунками підприємства набуває особливої актуальності, оскільки стан дебіторської та кредиторської заборгованості безпосередньо впливає на ліквідність, платоспроможність і фінансову стійкість суб'єктів господарювання. Особливо гостро ця проблема постає для будівельних підприємств, діяльність яких характеризується значною тривалістю виробничого циклу, суттєвими обсягами авансування робіт, нерівномірністю надходження коштів та високою часткою розрахунків з контрагентами. У таких умовах неузгодженість обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості може призводити до дефіциту оборотних коштів, зростання фінансових ризиків і погіршення загального фінансового стану підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями дослідження дебіторської та кредиторської заборгованості займалися багато сучасних вітчизняних та іноземних науковців, таких як: Мулик Т. О. [6], Шевченко Л. Я., Куліш Ф. В. [9], Колісник О. П., Семенюк Ю. Р., Судак В. О. [3,4], Бардадим М. В., Свічкач Н. М. [1], Гнатюк Т.М., Шкроміда В.В., Шкроміда Н. Я. [2], Степаненко О.І., Бишовець А.О. [8], Колісник О. П., Замота І. О., Лемішовська О. С., Федак В. Я.[5] та інших.

Проте на практиці управління дебіторською та кредиторською заборгованістю часто здійснюється без належного аналітичного обґрунтування їх взаємозв'язку, що ускладнює прийняття ефективних управлінських рішень щодо оптимізації структури розрахунків. Недостатня увага до кількісної оцінки залежності між зазначеними показниками обмежує можливості прогнозування змін у системі розрахунків підприємства та своєчасного реагування на потенційні фінансові дисбаланси.

У зв'язку з цим виникає необхідність застосування економіко-математичних методів дослідження, зокрема кореляційно-регресійного аналізу, що дозволяє визначити характер і тісноту взаємозв'язку між дебіторською та кредиторською заборгованістю, а також побудувати прогнозну модель для

оцінювання їх подальшої динаміки. Використання такого підходу сприятиме підвищенню обґрунтованості управлінських рішень щодо регулювання розрахунків підприємства, оптимізації потреби в оборотному капіталі та зміцненню фінансової стійкості.

Таким чином, актуальність дослідження полягає у необхідності побудови кореляційно-регресійної моделі взаємозв'язку дебіторської та кредиторської заборгованості будівельного підприємства з метою удосконалення системи управління розрахунками та підвищення ефективності фінансової діяльності суб'єкта господарювання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є побудова кореляційно-регресійної моделі взаємозв'язку дебіторської та кредиторської заборгованості будівельного підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі господарської діяльності між підприємствами постійно виникають економічні відносини, пов'язані з купівлею та продажем товарів, виконанням робіт і наданням послуг. Результатом таких відносин є виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості, які відображають стан розрахунків підприємства з його контрагентами.

Аналіз статистичних даних відображено на рис. 1. показав, що дебіторська заборгованість є важливим елементом для підприємств у різних галузях.

У 2022–2024 роках спостерігається стійка тенденція до зростання дебіторської заборгованості в усіх групах підприємств – великих, середніх та малих. Великі підприємства збільшили дебіторську заборгованість із 1,54 млрд грн у 2022 р. до 1,88 млрд грн у 2024 р., тобто приріст становить близько 22%. Середні підприємства демонструють найвищий рівень заборгованості, відбулось зростання з 1,95 млрд грн у 2022 р. до 2,31 млрд грн у 2024 р. яке склало 18%. Малі підприємства також збільшили обсяги дебіторської заборгованості з 1,94 млрд грн до 2,24 млрд грн, приріст 15%). Простежується розширення обсягів кредитування покупців та контрагентів, що може бути

наслідком як активізації господарської діяльності, так і зростання відстрочок платежів унаслідок нестабільних економічних умов.

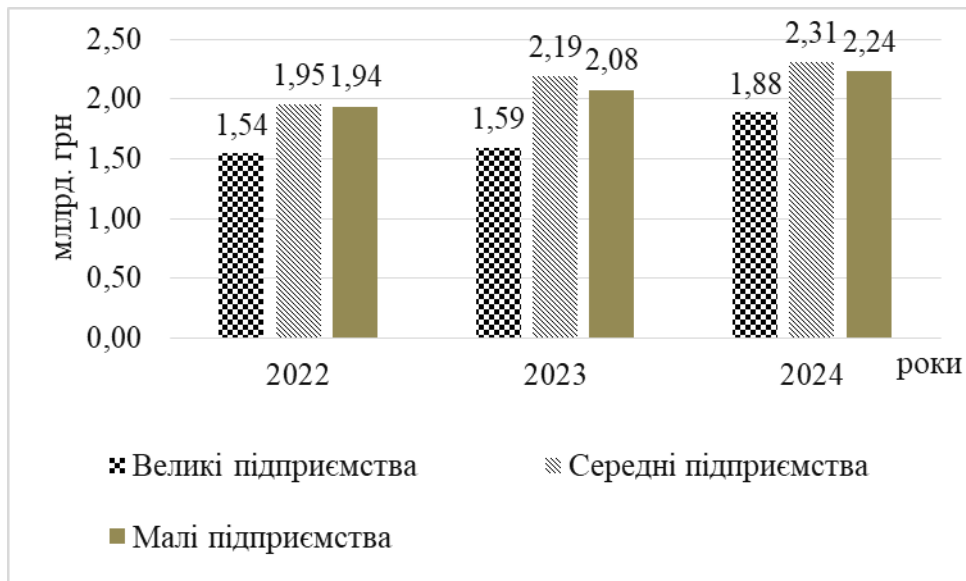

Рис. 1. Дебіторська заборгованість на підприємствах з розподілом на великі, середні та малі підприємства за 2022-2024 роки (побудовано на підставі даних [7])

На рис. 2 продемонстровано динаміку кредиторської заборгованості на підприємствах за всіма видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні та малі підприємства за 2022-2024 роки.

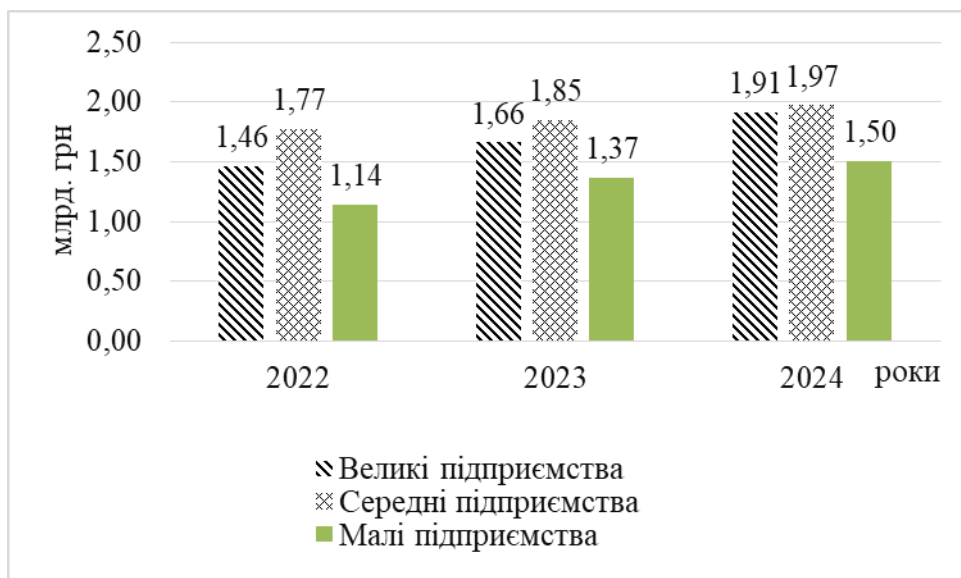

Рис. 2 Кредиторська заборгованість на підприємствах з розподілом на великі, середні та малі підприємства за 2022-2024 роки (побудовано на підставі даних [7])

Упродовж 2022–2024 років спостерігається стійке зростання кредиторської заборгованості. Великі підприємства збільшили кредиторську заборгованість із 1,46 млрд грн у 2022 р. до 1,91 млрд грн у 2024 р., що становить приріст на близько 31%. Середні підприємства мали найвищий рівень заборгованості з 1,77 млрд грн у 2022 р. до 1,97 млрд грн у 2024 р. та склали приріст 11%. Малі підприємства продемонстрували зростання кредиторської заборгованості з 1,14 млрд грн до 1,50 млрд грн, майже на 32%.

Дебіторська заборгованість загалом збільшилася, особливо за продукцію та послуги на 17,41%, що може означати зростання обсягів реалізації або недостатню платіжну дисципліну клієнтів.

На основі загальнодержавного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості, який дозволяє виявити ключові тенденції та проблеми у фінансових взаємовідносинах підприємств, доцільним є зосередження уваги на конкретному прикладі. Дослідження дебіторської та кредиторської заборгованості на рівні будівельного підприємства дозволяє детальніше оцінити ефективність управління оборотними коштами, специфіку фінансових ризиків та розробити практичні рекомендації щодо оптимізації фінансових потоків у реальних умовах діяльності компанії.

Динаміка дебіторської заборгованості ТОВ «БУКОВИНСЬКИЙ КВАРТАЛ» за 2022-2024 рр. наведена в табл.1

Таблиця 1. Динаміка дебіторської заборгованості ТОВ «БУКОВИНСЬКИЙ КВАРТАЛ» за 2022-2024 рр.

Показники	Роки			Відхилення,		Темп росту,		Темп приросту,	
	2022	2023	2024	тис. грн.		%		%	
	тис. грн	тис. грн	тис. грн	2023/ 2022	2024/ 2023	2023/ 2022	2024/ 2023	2023/ 2022	2024/ 2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Дебіторська заборгованість за:									
продукцію, товари, роботи, послуги	18,30	20,10	23,60	1,80	3,50	109,84	117,41	9,84	17,41
розрахунками з бюджетом	442,70	554,00	634,20	111,30	80,20	125,14	114,48	25,14	14,48
Інша поточна дебіторська заборгованість	2 735,40	2 733,90	2 733,90	-1,50	0,00	99,95	100,00	-0,05	0,00

Аналіз дебіторської заборгованості будівельного підприємства за період 2022–2024 років показує різну динаміку окремих її видів. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги демонструє помірне зростання — з 18,30 тис. грн у 2022 році до 23,60 тис. грн у 2024 році. Темпи приросту становили 9,84% у 2023 році та 17,41% у 2024, що свідчить про нарощування обсягів реалізації. Разом із тим, подібне збільшення заборгованості підвищує потребу у контролі за своєчасністю платежів, щоб уникнути накопичення прострочених боргів та фінансових ризиків.

Значне зростання спостерігається у дебіторській заборгованості за розрахунками з бюджетом, яка збільшилася з 442,70 тис. грн у 2022 році до 634,20 тис. грн у 2024 році. Темпи приросту у 2023 та 2024 роках становили відповідно 25,14% та 14,48%, що вказує на накопичення податкових зобов'язань або можливі затримки у відшкодуванні ПДВ. Така тенденція потребує посиленої уваги до фінансового планування та податкового менеджменту підприємства.

Натомість інша поточна дебіторська заборгованість залишалася практично стабільною протягом всього періоду — 2 735,40 тис. грн у 2022 році та 2 733,90 тис. грн у 2023 та 2024 роках, без суттєвих відхилень. Це свідчить про відносно стабільні фінансові зобов'язання підприємства в межах поточних взаєморозрахунків і позитивно впливає на ліквідність.

Загалом, динаміка дебіторської заборгованості вказує на необхідність впровадження ефективних механізмів контролю за розрахунками з покупцями та бюджетом, а також планування фінансових потоків для забезпечення платоспроможності та стабільності підприємства.

В таблиці 2 представлено аналіз поточних зобов'язань підприємства.

Аналіз поточних зобов'язань ТОВ «БУКОВИНСЬКИЙ КВАРТАЛ» за 2022-2024 рр. показав, що спостерігається зростання кредиторської заборгованості у 2022 р. – 6 510,0 тис. грн, у 2023 р. – 7 625,7 тис. грн, а у 2024 р. – 9 022,1 тис. грн.

У структурі поточних зобов'язань абсолютне домінування займають інші поточні зобов'язання – понад 97 % упродовж усіх трьох років. Частка заборгованості за товари, роботи, послуги, а також перед бюджетом, працівниками та страховими організаціями є малою (у межах 0,01–1,8 %).

Таблиця 2. Аналіз поточних зобов'язань ТОВ «БУКОВИНСЬКИЙ КВАРТАЛ» за 2022-2024 рр.

Показник	Роки, тис. грн			Відхилення, тис. грн.		Темп росту, %		Темп приросту, %	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	98,8	135,3	164,1	36,50	28,80	136,94	121,29	36,94	21,29
розрахунками з бюджетом	14,7	4,9	15,1	-9,80	10,20	33,33	308,16	-66,67	208,16
розрахунками зі страхування	0,80	0,70	0,80	-0,10	0,10	87,50	114,29	-12,50	14,29
розрахунками з оплати праці	2,80	2,60	2,60	-0,20	0,00	92,86	100,00	-7,14	0,00
Інші поточні зобов'язання	6 392,90	7 482,20	8 839,50	1 089,30	1 357,30	117,04	118,14	17,04	18,14
Всього	6 510,00	7 625,70	9 022,10	1 115,70	1 396,40	467,67	761,88	-32,33	261,88
Валюта балансу	4 381,00	4 472,00	4 539,20	91,00	67,20	102,08	101,50	2,08	1,50
Частина кредиторської заборгованості у валюті балансу, %	2,67	3,21	4,02	0,54	0,81	120,05	125,36	20,05	25,36

Заборгованість за товари, роботи, послуги зросла з 98,8 тис. грн у 2022 р. до 164,1 тис. грн у 2024 р. (приріст 65,3 тис. грн, або +66,1 %). Розрахунки з бюджетом коливалися: у 2022 р. – 14,7 тис. грн, у 2023 р. – 4,9 тис. грн, а в 2024 р. – вже 15,1 тис. грн. Заборгованість зі страхування зменшилась у 2023 р., але знову зросла у 2024 р. Розрахунки з оплати праці скоротилися з 2,8 тис. грн у 2022 р. до 2,6 тис. грн у 2024 р. Загалом, збільшення зобов'язань може свідчити про розширення господарської діяльності підприємства, проте водночас

вимагає посилення контролю за їхньою структурою та оптимізації управління фінансовими ресурсами.

На рис. 3 Відображено динаміку кредиторської заборгованості протягом 2022-2024 рр.

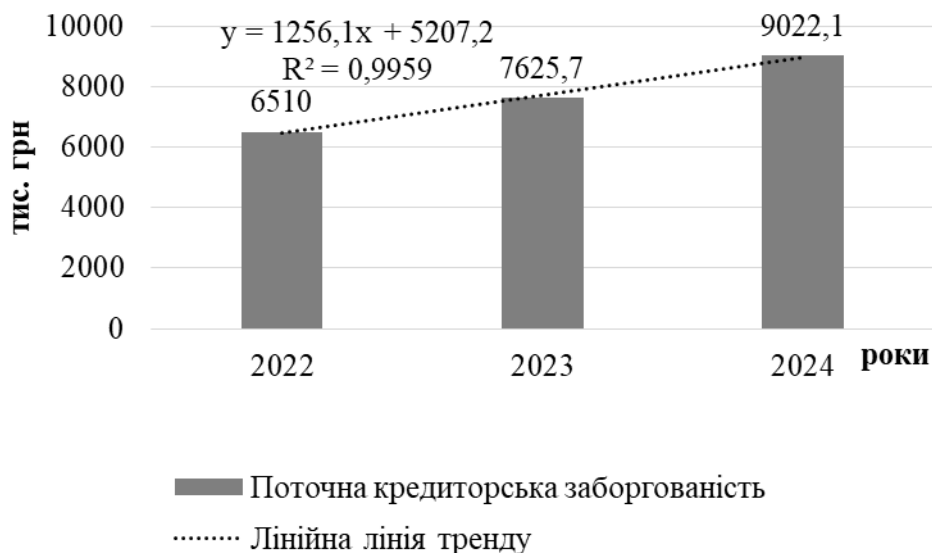

Рис. 3. Динаміка поточної кредиторської заборгованості ТОВ «БУКОВИНСЬКИЙ КВАРТАЛ» за 2022-2024 рр.

Динаміка поточної кредиторської заборгованості показує тенденцію до зростання. У 2022 році сума заборгованості становила 6510 тис. грн, у 2023 році – 7625,7 тис. грн, а у 2024 році – вже 9022,1 тис. грн. Таким чином, за два роки кредиторська заборгованість збільшилася на 2512,1 тис. грн, або приблизно на 38,6 %. Лінійна лінія тренду підтверджує поглиблення залежності підприємства від зовнішніх зобов'язань, що може свідчити про нестачу власних оборотних коштів для покриття поточних витрат.

Щоб дослідити вплив дебіторської та кредиторської заборгованості на фінансовий стан підприємства, необхідно проаналізувати їх співвідношення у динаміці. Такий аналіз дозволяє визначити, наскільки збалансованими є зобов'язання підприємства перед кредиторами порівняно з його вимогами до дебіторів, оцінити рівень платоспроможності та ефективність управління

розрахунками. У табл. 3 наведено динаміку співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства за 2022–2024 рр.

Таблиця 3. Співвідношення дебіторської й кредиторської заборгованості ТОВ «БУКОВИНСЬКИЙ КВАРТАЛ» за 2022-2024 рр.

Показники	На кінець року		Показники	На кінець року		Співвідношення ДЗ і КЗ	
	Абсолютне значення, тис грн	Питома вага, %		Абсолютне значення, тис. грн	Питома вага, %	Δ	%
1	2	3	4	5	6	7	8
2022 рік							
Дебіторська заборгованість, усього	3 196,40	100,00	Кредиторська заборгованість, усього	6510	100,00	-3 313,60	0,00
У тому числі:			У тому числі:				
1. За товари, роботи, послуги	18,30	0,57	1. За товари, роботи, послуги	98,8	1,52	-80,50	-0,95
2. По розрахунках	442,70	13,85	2. По розрахунках	18,30	0,28	424,40	13,57
3. Інша дебіторська заборгованість	2 735,40	85,58	3. Інша кредиторська заборгованість	6 392,90	98,20	-3 657,50	-12,62
2023 рік							
Дебіторська заборгованість, усього	3 308,00	100,00	Кредиторська заборгованість, усього	7625,7	100,00	-4 317,70	0,00
У тому числі:			У тому числі:				
1. За товари, роботи, послуги	20,10	0,61	1. За товари, роботи, послуги	135,3	1,77	-115,20	-1,17
2. По розрахунках	554,00	16,75	2. По розрахунках	8,20	0,11	545,80	16,64
3. Інша дебіторська заборгованість	2 733,90	82,65	3. Інша кредиторська заборгованість	7 482,20	98,12	-4 748,30	-15,47
2024 рік							
Дебіторська заборгованість, усього	3 391,70	100,00	Кредиторська заборгованість, усього	9022,1	100,00	-5 630,40	0,00
У тому числі:			У тому числі:				
1. За товари, роботи, послуги	23,60	0,70	1. За товари, роботи, послуги	164,1	1,82	-140,50	-1,12
2. По розрахунках	634,20	18,70	2. По розрахунках	18,50	0,21	615,70	18,49
3. Інша дебіторська заборгованість	2 733,90	80,61	3. Інша кредиторська заборгованість	8 839,50	97,98	-6 105,60	-17,37

Аналіз динаміки співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства за 2022-2024 рр. показав стале перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською протягом усього періоду. Співвідношення у 2022 р. становить 2,04, у 2023 р. 2,31, у 2024 р. 2,66, що перевищує нормативне значення 1. Це означає, що кредиторська заборгованість перевищує дебіторську, що є нераціональним та вказує на порушення фінансової рівноваги підприємства. За таких умов зростає ризик втрати платоспроможності, виникає загроза нестачі оборотних коштів і підвищується залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Динаміку співвідношення дебіторської й кредиторської заборгованості ТОВ «БУКОВИНСЬКИЙ КВАРТАЛ» за 2022-2024 рр. продемонстровано на рис. 4

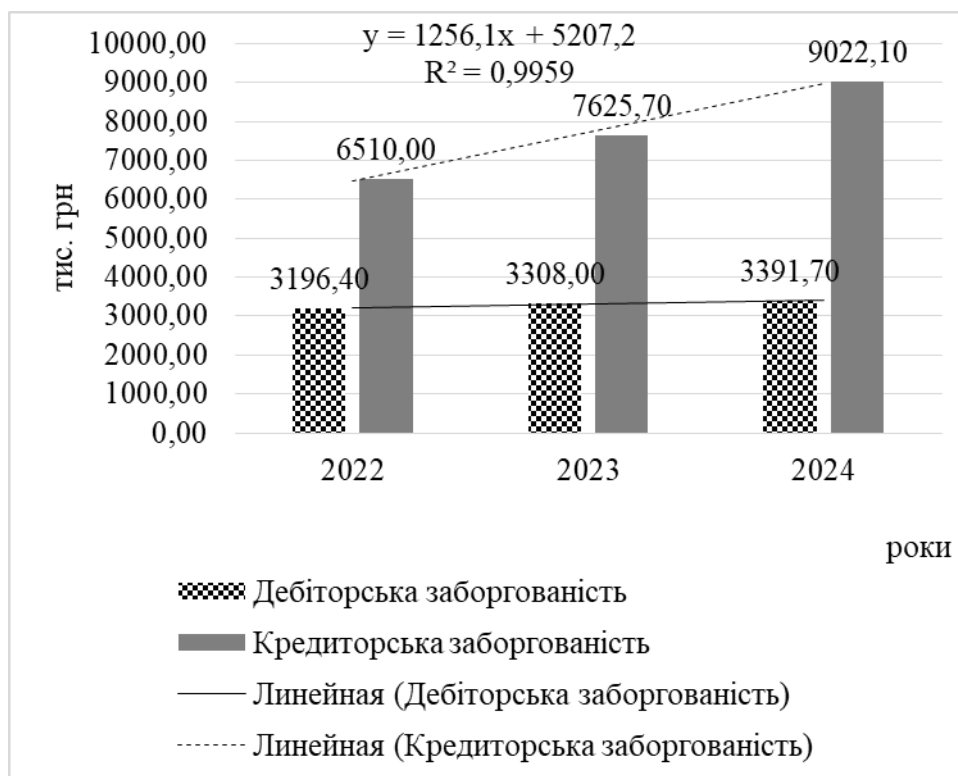

Рис. 4 Динаміка співвідношення дебіторської й кредиторської заборгованості ТОВ «БУКОВИНСЬКИЙ КВАРТАЛ» за 2022-2024 рр.

Автором побудовано прогнозну модель для виявлення взаємозв'язку кредиторської та дебіторської заборгованості підприємства за допомогою кореляційно-регресійного аналізу (табл. 4).

Таблиця 4. Однофакторний лінійний кореляційно-регресійний аналіз

Роки	У	Х	ХУ	У ²	Х ²	У [^]
2022	6 510,00	3 196,40	20 808 564,00	42 380 100,00	10 216 972,96	6 419,25
2023	7 625,70	3 308,00	25 225 815,60	58 151 300,49	10 942 864,00	7 837,45
2024	9 022,10	3 391,70	30 600 256,57	81 398 288,41	11 503 628,89	8 901,10
Сума	23 157,80	9 896,10	76 634 636,17	181 929 688,90	32 663 465,85	23 157,80
Середнє	7 719,27	3 298,70	25 544 878,72	60 643 229,63	10 887 821,95	7 719,27
де Х-дебіторська заборгованість, У-кредиторська заборгованість						

Розрахунок показників однофакторного кореляційно-регресійного аналізу взаємозв'язку кредиторської та дебіторської заборгованості ТОВ «БУКОВИНСЬКИЙ КВАРТАЛ» наведено в табл. 5

Таблиця 5. Розрахунок показників однофакторного кореляційно-регресійного аналізу взаємозв'язку кредиторської та дебіторської заборгованості ТОВ «БУКОВИНСЬКИЙ КВАРТАЛ»

Показник	Формула розрахунку	Розрахунок
σ_x – дисперсія фактора x	$\sigma_x = \sqrt{(\overline{x^2}) - (\bar{x})^2}$	$\sigma_x = \sqrt{10\,887\,821,95 - 3\,298,70^2} = 80$
σ_y – дисперсія результативної ознаки y	$\sigma_y = \sqrt{(\overline{y^2}) - (\bar{y})^2}$	$\sigma_y = \sqrt{60\,643\,229,63 - 7\,719,27^2} = 1027,69$
b-коефіцієнт регресії	$b = \frac{uxy}{\sigma_x^2} = \frac{\overline{xy} - \bar{x}\bar{y}}{\sigma_x^2}$	$b = \frac{25\,544\,878,72 - 3\,298,70 \cdot 7\,719,27}{80^2} = 12,71$
a-вільний член	$a = \bar{y} - b\bar{x}$	$a = 7\,719,27 - 12,71 \cdot 3\,298,70 = -34200,23$
r_{xy} – коефіцієнт кореляції	$r_{xy} = \frac{\overline{xy} - \bar{x}\bar{y}}{\sigma_x \cdot \sigma_y}$	$r_{xy} = \frac{-34200,23 \cdot 80}{1027,69} = 0,998$
R^2 – коефіцієнт детермінації	$R^2 = r_{xy}^2$	$R^2 = 0,996$
F – критерій Фішера	$F = \frac{R^2}{1-R^2} \cdot \frac{n-m-1}{n}$ $F_{0,05}(k_1; k_2)$ $F_{0,01}(k_1; k_2)$	$F = \frac{0,996}{1-0,996} \cdot \frac{3-1-1}{1} = 249,25$ $F_{0,05}(1;1) = 161$ $F_{0,01}(1;1) = 4052,2$

На основі проведених розрахунків побудовано лінійну модель регресії $\hat{y} = 12,71x - 34200,23$ яка дозволяє кількісно оцінити вплив дебіторської заборгованості на рівень кредиторської заборгованості.

Як показано на рис. 5, поле кореляції підтверджує високий ступінь взаємозв'язку між цими показниками, що свідчить про значущий вплив стану розрахунків із дебіторами на обсяги кредиторської заборгованості підприємства.

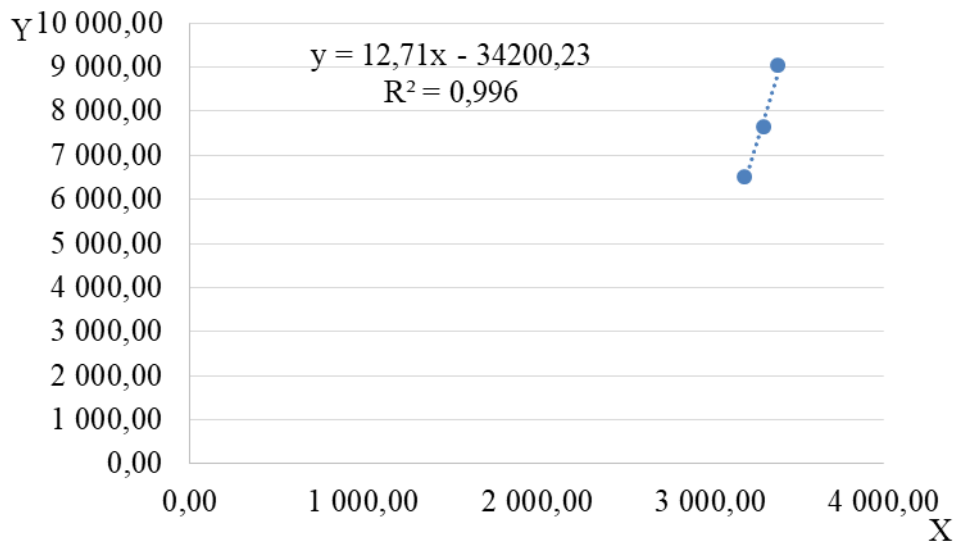

Рис. 5. Кореляційне поле параметрів взаємозв'язку дебіторської та кредиторської заборгованості

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,996$ показав міцний взаємозв'язок між дебіторською та кредиторською заборгованістю. Він означає, що збільшення дебіторської заборгованості на 1 грн призводить до середнього збільшення кредиторської заборгованості на 12,71 грн. Порівняння фактичного та табличного значення критерію Фішера показало, що модель значима. Це свідчить про надзвичайно високий ступінь залежності обсягів кредиторської заборгованості від стану розрахунків із дебіторами.

Отримані результати свідчать про те, що ефективність управління дебіторською заборгованістю безпосередньо впливає на фінансову стійкість підприємства, зокрема на обсяг його зобов'язань перед постачальниками та іншими контрагентами. Недостатній контроль за дебіторською заборгованістю може призводити до накопичення кредиторських зобов'язань та підвищення фінансових ризиків

Висновки. На основі проведеного аналізу взаємозв'язку дебіторської та кредиторської заборгованості можна зробити висновок, що ефективно управління дебіторською заборгованістю є критично важливим для фінансової стабільності будівельного підприємства. Для цього доцільно встановити чіткі строки оплати за виконані роботи та поставлені матеріали, впровадити систему раннього виявлення прострочених платежів і автоматизовані нагадування клієнтам. Використання факторингу або страхування кредитних ризиків допоможе мінімізувати фінансові втрати, пов'язані з неплатежами.

Планування грошових потоків має базуватися на регулярному прогнозуванні надходжень від клієнтів з урахуванням сезонності будівельного бізнесу, що дозволить своєчасно планувати розрахунки із постачальниками та підрядниками. Одночасно слід оптимізувати кредиторську заборгованість, переглядаючи умови розрахунків із постачальниками та домовляючись про гнучкі графіки виплат під час великих проектів, щоб уникнути накопичення короткострокових зобов'язань.

Для будівельної галузі в цілому важливо стандартизувати договори та умови оплати, включаючи чіткі строки, штрафи за прострочення та бонуси за своєчасну оплату. Крім того, слід оцінювати фінансову надійність замовників перед укладенням контрактів і впроваджувати систему управління дебіторською заборгованістю на рівні окремих проектів, особливо для довгострокових робіт.

Забезпечення фінансування оборотного капіталу за допомогою короткострокових кредитів або факторингу дозволяє підтримувати стабільність грошових потоків у періоди затримки платежів від клієнтів, а формування фінансових резервів допомагає покривати можливі ризики накопичення дебіторської заборгованості. Крім того, цифровізація та автоматизація процесів — впровадження CRM-систем для обліку клієнтів і контролю заборгованості, а також використання аналітичних інструментів для прогнозування впливу дебіторської заборгованості на кредиторські зобов'язання — дозволяє підприємствам своєчасно реагувати на ризики та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Таким чином, комплексне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю забезпечує фінансову стабільність підприємства та підвищує ефективність роботи в умовах будівельної галузі.

Література

1. Бардадим М. В., Свічкач Н. М. Облік та управління дебіторською заборгованістю для зміцнення фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50.
2. Гнатюк Т.М., Шкроміда В.В., Шкроміда Н. Я. Торговий кредит: окремі питання обліку та аналізу дебіторської заборгованості. *Журнал Прикарпатського університету імені Василя Стефаника*. 2024. Т. 11. № 2. С. 79–90.
3. Колісник О. П., Замота І. О. Теоретичні та практичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості у сфері інформації та телекомунікацій. *Modern Economics*. 2019. № 15. 108–113.
4. Колісник О. П., Семенюк Ю. Р., Судак В. О. Економічна сутність та класифікація дебіторської заборгованості. *Ефективна економіка*. 2023. № 10.
5. Лемішовська О. С., Федак В. Я. Галузеві особливості організації обліку та аудиту на будівельному підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68.
6. Мулик Т. О. Аналітичне забезпечення дебіторської заборгованості в системі управління підприємства. *Агросвіт*. 2022. № 9-10. С.69–78.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України : веб-сайт. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Степаненко О.І., Бишовець А.О. Дебіторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги) в обліково-економічній системі підприємства. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. № 3 (83). С. 179–187.
9. Шевченко Л. Я., Куліш Ф. В. Вплив та роль дебіторської заборгованості в економічному розвитку підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39.

References

1. Bardadym, M. V. and Svichkar, N. M. (2023), “Accounting and management of receivables to strengthen the financial security of the enterprise”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 50.
2. Hnatiuk, T.M., Shkromyda, V.V. and Shkromyda, N. Ya. (2024), “Trade credit: individual issues of accounting and analysis of accounts receivable”, *Zhurnal Prykarpats'koho universytetu imeni Vasylia Stefanyka*, vol. 11, no. 2. S. 79–90.
3. Kolisnyk, O. and Zamota I. (2019), “Theoretical and practical aspects of accounting and analysis of receivables in the field of information and telecommunication”, *Modern Economics*, vol. 15, pp. 108-113.
4. Kolisnyk, O. P., Semeniuk, Yu. R. and Sudak, V. O. (2023), “Economic nature and classification of accounts receivables”, *Efektyvna ekonomika*, vol. 10.
5. Lemishovs'ka, O. S. and Fedak, V. Ya. (2024), “Industry-specific features of accounting and auditing at a construction company”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 68.
6. Mulyk, T. (2022), “Analytical provision of receivables in the enterprise management system”, *Agrosvit*, vol. 9-10, pp. 69–78.
7. State Statistics Service of Ukraine (2026), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 05 April 2026).
8. Stepanenko, O.I. and Byshovets', A.O. (2023), “Accounts receivable for products (goods, works, services) in the accounting and economic system of the enterprise”, *Naukovyj pohliad: ekonomika ta upravlinnia*, vol. 3 (83). S. 179–187.
9. Shevchenko, L. Ya. and Kulish, F. V. (2022), “The influence and role of accounts receivable in the economic development of an enterprise”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 39.

Отримано редакцією журналу / Received: 10.04.26

Прорецензовано / Revised: 17.04.26

Дата публікації / Published: 23.04.26